

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיקי ניכור הורי בבתי הדין הרבניים – זיהוי, דרכי התמודדות והצעת פתרונות

מאת: הרב יצחק אושינסקי - אב"ד, בית הדין הרבני ירושלים.

מאמר זה, העוסק בסוגיה קשה ומורכבת של ניכור הורי (הגדרת מצב שמי מההורים מרחיק או מנתק את הילד מההורה השני), ישתדל בעזה"י לתת הצעות למיגור התופעה או לפחות לצמצומה; אף שלצערנו, לעיתים אף כל הדרכים הנ"ל עלולות שלא לצלוח.

פתיחה

תופעת "ניכור הורי" מטרידה לאחרונה רבות את מערכת המשפט העוסקת בתחום המשפחה; בתי הדין הרבניים ובתי המשפט לענייני משפחה.

מומחים רבים עוסקים בכך, במישור הפסיכולוגי ובמישור החינוכי, כולל בהשלכות התופעה על התפתחותם של הילדים בהווה, ובעתידם של הילדים לאורך שנות חייהם הבוגרות (אי מתן אמון במערכות יחסים, פגיעה בדימוי עצמי, פגיעה בביטחון עצמי); אך כמדומה שאין להסתפק בדיון אקדמי באשר לכך, ויש להתרכז בעיקר בנקיטת צעדים מעשיים בשטח לשם מיגור התופעה, ולפחות לתת לה מענה באשר למקרה הספציפי המגיע לפתחו של הדיין או השופט.

למעשה, המחקר הגדיר את הניכור כ"התעללות בקטין", אך העוסקים בתחום זה אינם זקוקים למחקרים כדי לקבוע זאת; המציאות בשטח מלמדת זאת.

מדוע התופעה מוגדרת כהתעללות בקטין? משום שמלבד זאת שהקטין מאבד את ההורה השני (המנוכר); הקטין, בהיותו בעל "אישיות בהתהוות", לא מסוגל לפתח תעצומות נפש כדי לדחות את ההסתה של הצד המנוכר ("שטיפת מח"), והוא קרוע בנאמנותו לשני הוריו.

כפי שיתואר להלן, בפסיקה מקובל שאף סרבנות קשר של הילד עצמו עם מי מהוריו, היא ניכור הורי.

מה טוענים ההורים המנוכרים? שלל טענות; שההורה השני לא ראוי לגדל את הילד, פוגע פיזית בילד, פוגע מינית בילד (לעיתים בהסתמך על טענה שהאב בגד בחיי הנישואין...), פוגע ברמתו הרוחנית של הילד, או שלא טוענים כלום.

באשר לכך, ולשם דוגמה לאמור, נצטט כמה שורות מתוך החלטת בית הדין דנן בתיק 1422689/1 שמיום 29.6.23:

האב מגיב: היא לא נתנה לי לדבר עם הילד. היא מנסה להרחיק אותי מהילדים, לא נותנת לי להיכנס לחדר עם הקטן ולא נותנת לי לראות אותו. היא אוכלת אצל אמא שלה, נכנסת לחדר עם הילד, ואז הוא נרדם ואז אני לא רואה אותו, למרות שהילד צועק "אבא".

האם מגיבה: הילד חוזר ביתה בשעה שבע ורבע והוא אוכל, ואני נכנסת להתקלח אז, הוא בא בזמן שהילד כבר כמעט נכנס לישון והילד במיטה בשעה רבע לשמונה.

בית הדין הבהיר כי מעשה זה לא מקובל עליו. על האם לדאוג כי הילד יראה את האב אף אם הילד ב"חדר שלה" ואף אם היא בדיוק "נכנסה להתקלח"

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואף אם האב "בא בזמן שהילד כבר כמעט נכנס לישון". אין בכל האמור כדי מניעת התראות בין האב לבן. נראה כי האם הפנימה זאת.

זוהי דוגמה קלאסית לטענות של הורה מנכר; שלל טענות חלשות, שלדידו די בהן כדי שלא לאפשר להורה השני לפגוש בילד.

סיבות לניכור הורי

בעת האחרונה מתרחבת התופעה, מסיבות שונות; בעיקר בשל מודעות-יתר הרווחת לאחרונה להגנה על הילדים במישורים שונים, המנוצלת ע"י ההורים המנכרים להטחת טענות של אי הגנת הילד ע"י ההורה השני; בסוגים שונים ומגוונים של מוגנות הילדים; מהפך החינוכי ועד הפך המיני.

כן מתפתח הניכור לאחרונה, בשל העובדה שבניגוד לעבר, אבות יותר מעורבים היום בגידול הילדים.

הניכור ההורי עלול אף לגדול על מצע של חרדות-יתר של אחד מההורים (שמא ההורה השני יפגע בילד או שלא יטפל בו מספיק במסירות).

לצערנו, לעיתים הניכור יושב על מצע של נקמנות, כנקמה בהורה השני בשל מגוון סיבות העלולות להיות ברקע (בעיקר סביב גירושי ההורים).

תופעת ניכור הורי בולטת בהורים בעלי רקע שונה – כגון דתי מול לא דתי – בטענה לחשש כי הילד ירד ברמתו הרוחנית אצל ההורה השני.

החובה לבחון היטב את הטענות המובילות לניכור

כאמור לעיל, להורה המנכר ישנן טענות "חזקות" לכאורה לכך שיש להרחיק את הילד מההורה השני. על הדיין להיות פיקח דיו, כדי להבחין בין טענה לטענה ובין מציאות למציאות, כדי שיוכל להבין האם בפניו תופעה של ניכור, או שמא טענה אמיתית שיש לתת עליה את הדעת ברצינות הראויה.

למעשה, כל דיין מודע היטב למאמצים המושקעים ע"י בעלי הדין כדי להטות את דעתו את הדיין ואת הצד שכנגד, בין מצד בעלי הדין עצמם ובין מצד יועציהם. כדי לעמוד בפרץ, על הדיין להיות פיקח דיו גם בעניני העולם, כדי לסכל מגמות אלו. וידועים דברי הגר"א (אדרת אליהו, ריש פרשת שופטים, דברים טז, יט) שכתב כך: "כי השוחד יעור עיני חכמים, ובפרשת משפטים נאמר 'עיני פקחים'. חכמים הוא בתורה, ופקחים הוא עניני העולם בדרישה וחקירה וכו', כי הדיין צריך להיות מופלג בשני דברים אלו: בתורה, צריך להיות בקי בכל דיני תורה; ובעניני העולם, צריך להיות פיקח בכל אופני ערמוניות כדי שיבין האמת. ר' יאשיה דרש 'דינו לבקר', שצריך להיות פקח בכל ערמונית העולם ומלוואה, ושיהיה האמת ברור לו כבוקר, למען לא ישלחו בו פועלי און ידי ערמימותם וכו'".

כך שעל הדיין להיות פיקח, ולבחון בחוכמתו היטב את הטענה לגופה.

ועוד בתחום פקחותו של הדיין; ראה באור החיים (על הפסוק "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק" – דברים א, ט"ז): "עוד ירצה להזהירם להתחכם מתוך הדברים הנאמרים בין הטוענים להכיר אמיתות הענין, והגם שעל פי הטענות יזכה הזכאי ויתחייב החייב, אם ניכרים מתוך סדר דבריהם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומעיקמת שפתייהם הפך מה שנתחייב הדין, אין לדיין אלא מה שעניו רואות, והוא אומר 'שמוע' – לשון השכלה, 'בין אחיכם' – פירוש, מה שיעברו ביניהם מהדברים וכו'".

כך שעל הדיין מוטלת החובה להבין מה מסתתר "בין השורות" של התיק, ולא לטמון ראשו ולהתעלם מהלך הרוח בעת הדיון או הנושב מהחומר שבתיק.

ברם, לאחר שהבין הדיין בפקחותו את המציאות הניצבת לפניו, עליו להיות חכם דיו כדי לחבר בין המציאות הנתונה לבין ההלכה השייכת לה, שהרי הבנת המציאות היטב, עשויה להוביל להחלטה, האם ניכור הורי בפנינו או טענה אמיתית שיש לבחון ברצינות. ונזכיר את דברי החזון איש (קובץ אגרות החזון איש, כרך א אגרת ל), שם כתב: "בירור משפט בבחינת הלכה למעשה נחלק לעיונים שנים: העיון הראשון להניף הסלת הנקי סעיפי המשפט התוריים, ואחריו עיון השני, החדירה בהעובדא הנוכחת לפנינו במעלותיה ומגרעותיה ובדיוק משקל של כל פרק מפרקיה, כדי להתאים את הנידון אל סעיף ההלכה המכוון אליו".

והוסיף החזון איש דבר חידוש:

"ומרובים המכשולים של ההתאמה כוזבת מהמכשולים ביסוד ההלכה, זאת אומרת, אף שאין הדיין אומר על מותר אסור ועל אסור מותר, בכל זאת הוא נכשל במעשה שבא לידו ומחליט בכח מדומה שזו שבא לידו היא של הסעיף הידוע, בעת שהעלים עניו מקו דק הערך בפלילת המשפט הנבנה תמיד על קווים שכליים דקים, ובהעלמה זו הוציא משפט מעוקל, מעוות לא יוכל לתקן".

ומכח כך הסיק:

"ובשל העיון האחרון נשללה ההוראה מן ההמון אף בדברים שהאסור והמותר מפורסם תכלית הפרסום, ונתנה לחכמים שבכל דור, לחקות לאשורה של כל שאלה המופיעה מזמן לזמן, שהחכמים יפתרוה מנקודת עיון מקיף והסתכלות בהירה".

כך שפסק הדין אמור גם לשקף את החיבור המובהק בין המציאות שבשטח לבין ההלכה המתאימה, וכנגזרת מכך, עליו לפרט היטב את המצב העובדתי המשתקף מול עיניו של הדיין, כדי שיהיה ברור לכל קורא כיצד ההלכה שעליה הוא מתבסס בפסק דינו, מתאימה לעובדות שבתיק. וביחוד בתיקי ניכור הורי, שהבנת המציאות בשטח על בוריה, היא המפתח להבנת דרכי הניכור לסוגיהם, והאם כלל יש פה ניכור.

תיק ניכור הורי מתאפיין במאבק יצרי – נדרש אומץ לב של הדיין לטיפול בו

תיק לניכור הורי גורר מאבק יצרי קשה ומתיש; הצד המנכר יעשה כל מאמץ להצליח, כולל מאבק אישי בגוף השופט; תלונות אישיות על דיינים ושופטים; בקשות לפסלות הרכב או דיין, הגשת תלונה לנציב תלונות הציבור על שופטים ודיינים, וניסיון להלך אימים על הדיין בדרכים שונות.

למעשה, פסיקת הדין באופן כללי ובתיקי ניכור הורי בפרט, דורשת אומץ לב. זו התכונה האמורה להיות לכל דיין, כפי המובא בראשונים וכמובא להלן. תכונה זו עלולה לעיתים "להרגיז" את בעלי הדין, אולם אל לו לדיין להירתע מכך, זו חובתו ללכת בדרך זו, וכך ינהג!

מאידך, תכונה זו עשויה להוסיף לכבודו של הדין ולקבלת פסק הדין, כאשר בעל הדין מבחין בהחלטה הניתנת מתוך ביטחון ולא מתוך רפיסות, וכך גם גוף ההליך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ונרחיב מעט בתכונת אומץ לבו של הדיין - מקורה ואופייה, והשפעתה בתיקי ניכור הורי.

כידוע, יתרו הציע למשה רבנו (שמות יח, כא): "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת, שונאי בצע". לשיטתו של יתרו, על הדיינים להיות בעלי ארבע תכונות האמורות. ואילו משה רבנו, בבואו לבחור הדיינים, לכאורה מתעלם מתכונות הדיין שהוצגו ע"י יתרו, שהרי נאמר (שם יח, כה): "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל". רק אנשי חיל, ללא שאר התכונות שהציע יתרו. האם אכן היתה זו התעלמות מצד משה מהצעת יתרו בשלמותה או שמא לא נמצאו בקרב ישראל בעלי כל התכונות הנ"ל (שתי אפשרויות אלו לכאורה קשה להולמן, שהרי קודם לכן התורה מעידה "וישמע משה לקול חותנו, ויעש כל אשר אמר" - שם, כד. ברם, למעשה נקודה זו שנויה במחלוקת תנאים, וראה במכילתא יתרו פרשה ב: "כל אשר אמר לו חותנו, דברי רבי יהושע, רבי אלעזר המודעי אומר, וישמע משה לקול חותנו ויעש ככל אשר אמר לו אלוקים", הרי שהשאלה האם מעידה התורה ששמע משה לכל דברי יתרו, שנויה במחלוקת תנאים).

בשאלה זו עסקו הראשונים. הספורנו פירש (פסוק כה): "ויבחר משה אנשי חיל - אחר שביקש ולא מצא אנשים שיהיו בהם כל המעלות שהזכיר יתרו, בחר באנשי חיל בקיאים וחרוצים לברר וללבן אמתות דבר וכו'". לשיטתו, "אנשי חיל", הם אנשים "בקיאים וחרוצים", ולא מצא אנשים בעלי שאר המעלות.

הרמב"ן, לעומתו, פירש כי משה אכן בחר אנשים בעלי כל התכונות שהוצעו ע"י יתרו; ואף יתרו, כשאמר "אנשי חיל", הביא זאת כתכונה כללית, המאגדת בתוכה את שאר התכונות, וכך כתב: "והנה יתרו דבר בכלל ופרט, אמר שיחזה אנשים ראויים להנהיג העם הגדול במשפטים, ופרט, שיהיו יראי אלוקים, אנשי אמת ושונאי בצע, כי לא יהיו אנשי חיל במשפט בלי מידות הללו וכו'. וכאשר נאמר למטה 'ויבחר משה אנשי חיל', הנה הכל בכלל, שהיו יראי אלוקים, שונאי בצע וחכמים ונבונים". דברים דומים כתב המלבי"ם על הפסוק הנ"ל: "אנשי חיל - ואנשי חיל הוא שם כלל, מי שיש להם כל המעלות הנצרכים לבחירה זו, ומפרש שתחזה על כל ג' מעלות וכו'". דברים דומים מובאים גם בפירושו של האור החיים הקד' על הפסוק הנ"ל (פסוק כא).

על כל פנים, לפי כל הפירושים, משה בחר "אנשי חיל". ועתה נברר, מי הם אכן "אנשי חיל"?

רש"י שם ביאר שהכוונה לאנשים עשירים, שאינם צריכים להחניף ולהכיר פנים. בנוסף, כבר הובאה הגדרת הספורנו - "בקיאים וחרוצים"! (בדרך אגב נעיר כי נראה שבכלל החריצות הוא שלא יענו את הדין, בין טרם הדיון ובין לאחר שידועה להם מסקנתו וברורה להם פסיקתם). אולם, הרמב"ם (סנהדרין ב, ז) מגדירים אחרת: "בית דין של שלשה וכו' צריך שיהיה בכל אחד מהן שבעה דברים וכו', ולהלן הוא אומר אנשי חיל - אלו שהם גיבורים במצוות ומדקדקים על עצמם וכו' וכו' שיהיה להם שם רע, ויהא פרקם נאה. ובכלל אנשי חיל, שיהיה להם לב אמיץ להציל עשוק מידי עושקו, כענין שנאמר 'ויקם משה ויושיען' כו'". לשיטתו, אנשי חיל הם בין השאר אנשי אומץ לב (וראה במאמרו של הג"ר שלמה דיכובסקי שליט"א, חבר בית הדין הרבני הגדול לשעבר, קובץ כנס הדיינים, תשס"ח, שעסק בענין הגדרת אנשי חיל בהתאם לכמה מהמקורות הנ"ל).

ובכן, דיין היושב בדין, מוטל עליו צווי התורה "לא תגורו מפני איש" (דברים א, יז), ובנוסף עליו לנהוג באומץ לבבו בעת הדיון ובעת מתן פסק דינו.

וראו אף האמור ברמב"ן (שמות, יח, כא) בענין זה באמרו: "אנשי אמת שונאי בצע - שהם אוהבים האמת ושונאים העושק, וכי יראו עושק וחמס אין דעתם סובלת אותו, אבל כל חפצם להציל גזול מיד עושק". כך שתפקידו העיקרי של הדיין הוא להילחם נגד עוולות העולות בפניו,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולהציל עשוק מיד עשוקו. וכל שכן בתיקי ניכור הורי, שהצד העשוק אינו רק ההורה המנוכר, אלא בעיקר הילד המרוחק מההורה השני.

כך שעיקר עבודתו של הדיין היא "להציל עשוק מיד עשוקו" תוך עיסוק בתיק באומץ לב, ואין לך "להציל עשוק" יותר מתיקי ניכור הורי, בהם אנו מצילים את הילדים מניחוח קשר עם אחד מהוריהם.

סימני זיהוי לניכור (הצטברות של כמה סימנים מובילה לחשש לניכור הורי)

להלן יובאו סימני זיהוי רבים לניכור (כולל ניתוח הדברים בצד הסימנים); אשר די בהתקיימות חלק מהם, כדי שנוכל לקבוע כי "ניכור הורי לפנינו".

א. מניפולציות של ההורה המנוכר, הסבר די הגיוני לכל התנהגות של ניכור. כגון תירוץ טוב לכל איחור או אי הופעה למפגש הסדרי שהות או למרכז קשר (אנו נתקלים במספר רב של דוגמאות לכך: הילד חולה, הילד עייף, בגדי הילד נרטבו לפני המפגש וכד'). בטענות לחולי הילד, מוצגים בדרך כלל אף אישורים רפואיים (שכידוע, ניתן להשיגם בנקל, כשהרופא לא מודע למטרת הנפקת האישור).
ב. הורה שדורש שהבן "ירגל" בבית ההורה השני (איך נוהגים בו שם, מה אומרים עלי וכד').

סימן נוסף לזיהוי ניכור - טענה לפגיעה מינית בילד ע"י ההורה השני

ג. טענה לפגיעה מינית של ההורה האחר בילד (יורחב להלן).

ד. באשר לכך; לעיתים הטענה לא מבוססת ולא ניתנת להוכחה (כגון טענה: "הילד - שהוא צעיר מאוד או תינוק - אמר לי שהאב פגע בו ועשה לו כך וכך", או "מישהי סיפרה לי שהילד אמר לה שהאב פגע בו" וכד'). טענות מסוג כזה שלא ניתן לבררן בפן העובדתי לשם הגעה לחקר האמת). או טענה לכך שמגיעה בשיהוי לא סביר לאחר המועד הנטען לפגיעה עצמה.

באשר לכך, וכדוגמה לאמור, נצטט מתוך החלטת בית הדין דנן מיום 3.5.23 בתיק

: 1177971/28

כאמור בהרחבה מעלה, לאם טענות קשות כי האב פגע מינית בבת.

האב מכחיש בתוקף.

חרף תלונות האם כבר מלפני זמן רב כי האב פוגע מינית בילדיו, האב טוען שלא הוזמן לחקירה במשטרה מעולם באשר לכך.

לאור התנהלות האם בתיק, כמתואר מטה, שמנסה בכל דרך לגרום שהאב לא יהיה בקשר עם הילדים, בית הדין נוטה לקבל את טענות האב כי טענות האם שהוא פגע מינית בילדים אינה אמת והיא עלילה בלבד. האם טוענת שהילד סיפר לה זאת, אך לא נוכל לסמוך על האם בכך. אף לא נוכל לסמוך על מה שאומרת האם שהילד סיפר זאת גם לאשה אחרת, שכנראה הן חברות ובקשר כזה או אחר עמה.

אין לנו כל אינדיקציה לסבור שהאב פגע מינית בילדים, מלבד טענת האם לכך.

בדיון התרשמנו כי האם מניפולטיבית.

אף האם עצמה שינתה גרסתה בכך, כמתואר בתסקיר הרווחה שמיום 29.1.23, כאשר רק לאחר תקופה ארוכה יחסית, האם טענה שהאב פגע מינית בילד ביום שהילד נעדר. קודם לכן רק טענה שהבן נחטף ע"י האב. אף

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זאת מערער את אמינות האם בטענתה לפגיעה מינית של האב. כיום, טוענת האם בפנינו כי רק לאחר כמה שבועות הבן סיפר לה זאת, אך בית הדין מתקשה להאמין לכך.

כך שלעיתים, הטענה לפגיעה מינית אינה מבוססת, ויש סיבה לחשוש שמדובר בעלילה בעלמא.

בהעדר אינדיקציה לכך, חובת ההוכחה לפגיעה מינית בקטין מוטלת על ההורה הטוען כך

ה. מערכת המשפט נוטה לסבור לאחרונה כי חובת ההוכחה שהאב פוגע מינית בילדיו מוטלת על האם הטוענת כך; והאב לא חייב להוכיח שהוא לא פוגע מינית בילדיו (מה שכמעט בלתי ניתן להוכחה), כל עוד לא הוכחה אשמתו.

באשר לכך, וכדוגמה לאמור, נצטט מתוך החלטת בית הדין דנן בתיק 1296637/9, החלטה מיום 5.7.23 (התפרסם):

בפניו בקשת האב לראיית הילד (בן יחיד).

עמדת שני הצדדים כבר נשמעה פעמים רבות, בתיקים השונים.

האם טוענת שהאב פוגע בילד, כולל פגיעה מינית, והאב מכחיש.

ברם, אין אינדיקציה שהאב פגע בילד; לא מתוך הודעת ד"ר ס' (שרק הציע לבחון את טענות האם, מבלי להביע עמדה כי יש בסיס לכך) ואף לא מהמכתב של התלמוד תורה (שרק כתבו ש"בל"ג בעומר האחרון ג' [הבן] חווה אירוע מטלטל בזמן ששהה אצל אביו הביולוגי, בלי לרשום מה קרה, והוסיפו "מדאיגה אותנו העובדה שאב ביולוגי יכול לעולל כך לבנו", כך שנראה שהם "תפסו צד" לטובת האם במאבק זה שבין ההורים על נפש הילד).

במסגרת חו"ד של ד"ר ס' מיום 7.6.23 הוא העלה את טענות האם:

בשיחה עם האם גב' ש' (שיחה בה נכח גם בעלה) היא טענה כנגד האב כי כאשר הם היו נשואים האב פגע מינית בבן. היא העלתה חשדות כי האב עודנו פוגע מינית בבן.

ברם, נראה שהאם החלה אז לשלוף את "נשק יום הדין" בדמות טענה לפגיעה מינית של האב, אף שקודם לכן לא טענה כך מפורשות בתגובתה הראשונה לבית הדין, ואף בתגובותיה שהוגשו בשנת 2021 לבית הדין בסמיכות לגירושין, לא העלתה זאת, ואף הסכימה למפגשים של האב עם הבן, אף שביקשה לשנות את המפגש מיום רביעי ליום חמישי.

למעשה, אין בפנינו כל בסיס לסבור שהאב פגע בבנו, וזו נקודת המוצא. לא ניתן להטיל על האב משימה בלתי אפשרית שיוכיח שלא פגע בבנו.

ונזכיר אף האמור בהחלטת בית המשפט לענייני משפחה (תלה"מ (ת"א) 35190-04-23):

אסביר מושכלות יסוד – הרעיון של הטחת האשמות באדם, תוך ניצול הזכות האזרחית להלין בכל מקרה של עבירה, אינו הופך את החשוד למי שנטל הראיה עליו. אנו לעיתים שומעים מהורים מנכרים את האמירה כי אדם לא הורשע בעבירה בשל חוסר ראיות וכי הנטל הוא עליו להוכיח שהוא לא עבריון. כאשר מוגשת תלונה והתיק נסגר, יש לראות בנילון כמי שזוכה. קל וחומר נכונים הדברים כאן כאשר נמצא חוסר אשמה ולא חוסר בראיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וראו אף פסק הדין של סגנית נשיא בית המשפט לענייני משפחה באר שבע, השופטת רותם קודלר עיאש (תמ"ש 6645-05-17), בו חייבה את האם בקנס כבד עבור תלונת שווא, תוך קביעה כי חזקת החפות של האב הינה דבר מוחלט ועל האם מוטל נטל ההוכחה למסוכנות האב, כפי שנקבע בפסק הדין שם, כי חזקת החפות הינה מעקרונות היסוד של שיטת המשפט הישראלית.

משכך, בית הדין מורה כי שני ההורים יצרו קשר לאלתר עם הגב' י"ש (בטלפונים: .....) ודרכה יבוצעו המפגשים בין האב לילדיו אצלם באגודה, ובסיוע או בליווי עו"ס העובדים או מתמחים באגודה, על פי שיקול דעתה.

מבוקש כי הגב' ש' תבנה תכנית מפגשים בין האב לילדיו, הכוללת מפגשים פתוחים ללא פיקוח בהמשך הדרך, שיתקיימו בהקדם האפשרי. העלות לכך תחול על שני ההורים בשווה, שהרי שניהם הורי הילדים, וטובת הילדים להיות בקשר עם שני ההורים, וכל הוצאה הנוגעת לטובת הילדים מוטלת על שניהם בשווה.

מבוקש עדכון ראשוני מאת האגודה בתוך 10 ימים.

הפרת החלטה זו עלולה לגרור חיוב בהוצאות משפט.

החלטה זו מבטלת כל החלטות קודמות בתיקים באשר להסדרי שהות במתכונת כזו או אחרת שנקבעו בין הצדדים, כולל את הפנייה לרווחה לביצוע בדיקות כאלו ואחרות.

וראו לדוגמה החלטה נוספת בהרכב דנן באשר לכך (תיק 1312088/7, התפרסם):

הוגש דו"ח הפסיכולוג ד"ר סגל מהיום 7.9.23. הדו"ח במלואו יישמר בתיק בסטטוס "חסוי" כהמלצתו המנומקת של הפסיכולוג.

לטענת האם; האב, אשתו ובנה הקטן (כנראה בנה של אשת האב) ביצעו פגיעה מינית בבת הצדדים.

הפסיכולוג מבקש לדעת האם להמשיך כרגיל עם ההמלצות באשר להסדרי שהות.

ובכן, מבחינת בית הדין, אין אינדיקציה שהאב פגע בילד; אף לא בחו"ד הפסיכולוג שהוגשה כעת.

למעשה, זו תקופה ארוכה שהאם מערימה קושי בהליך הסדרי השהות בין האב לבת, וראו החלטות קודמות רבות, כולל פסיקת הוצאות משפט כנגד האם.

ברם, נראה שהאם החליטה עתה – בראותה ששאר הפעולות להרחקת הבת מהאב "לא עובדות" - לשלוף את "נשק יום הדין" בדמות טענה לפגיעה מינית של האב וסביבתו בבית, אף שקודם לכן לא טענה כך, ואף לא בדיון שהתקיים עם הצדדים בבית הדין.

למעשה, אין בפנינו כל בסיס לסבור שהאב או מי מסביבתו פגע בבת, וזו נקודת המוצא. לא ניתן להטיל על האב משימה בלתי אפשרית שיוכיח שלא פגע בבתו.

ונזכיר אף האמור בהחלטת בית המשפט [...]

אף טענת האם הגורפת כי שלשה גורמים פגעו מינית בבת, אינה סבירה, ומערערת את עצם הטענה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור, כל עוד לא תוכיח האם כי האב או מי מסביבתו פגע מינית בבת, ימשיך הפסיכולוג בהמלצותיו רגיל, והסדרי השהות יימשכו כסדרם.

כך שבהעדר אינדיקציה לכך; בעניין טענה לפגיעה מינית בקטין, חובת ההוכחה היא על ההורה הטוען כך.

סימן נוסף לזיהוי ניכור – טענת אחד ההורים ש"הילד לא רוצה" לפגוש את ההורה השני

ו. לעיתים קרובות טוען ההורה המנכר ש"הילד לא רוצה" לפגוש בהורה השני. ונדון בכך להלן.

ז. התפיסה המשפטית (בפסקי דין בית המשפט) גורסת כי זכויות הקטין מוגבלות ע"פ חוק (לא רשאי לנהוג ברכב, לא רשאי להפעיל עסק וכד'), וכך לא רשאי הקטין להחליט שאינו רוצה קשר עם מי מהוריו.

"הילד לא רוצה" בהלכות השולחן ערוך והפוסקים

בשאלת החזקת ילדים יש לתת משקל גם לרצונו של הילד, שהרי אף זו טובתו של הילד, להיות היכן שלבו חפץ (כמובן שאין זה כולל מקרים בהם בית הדין בטוח שאין זו טובתו של הילד, ברוחניות או בגשמיות, כמובא ברדב"ז המוזכר בפתחי תשובה סימן פב ס"ק ו).

כאמור, עיון במפרשי השו"ע והרמ"א (אבן העזר סימן פב) מעלה שתי אפשרויות לטענת ילד שלא רוצה להיות אצל מי מהוריו, כאשר טענה זו מתקבלת.

ראשית, השו"ע שם (סעיף ז) כתב אודות מקום המצאות בן להורים גרושים: "ואחר ששנים, יש לאב לומר אם אינו אצלי לא אתן לו מזונות". וכתב שם הבית שמואל (ס"ק ח): "ואם הבן אינו רוצה להיפרד מאמו, יכול האב לומר 'כיון שהוא אינו שומע בקולי להיות אצלי, אין עלי חיוב לפרנסו'". כך שיש להתחשב באמירת הבן באשר לכך שלא יעבירו אותו לאביו, אף שאביו רשאי לטעון שלא ישלם עליו מזונות.

בנוסף, בשו"ע שם (סעיף ז) נרשם עוד: "והבת אצל אמה לעולם, ואפילו לאחר שש". וכתב הבית שמואל שם (ס"ק ט): "רש"י פירש, בת אצל אמה, היינו אין כופין אותה להיות עם האב או אצל קרובים. מזה מדייק בתשובת מהר"ם פדואה, אם רצונה להיות אצל אביה, אין אמה יכולה לכופה להיות אצלה" (ואם ניכר לבית הדין שטוב לבת להיות עם אביה, אך הבת שותקת ולא מביעה דעתה, ע"י חלקת מחוקק ס"ק י בכך). כך ששוב מצינו כי יש משמעות לרצון הבת הקטנה.

והעולה משתי המקורות הנ"ל, שיש בהחלט להתייחס לטענה של ילד שאומר – אני לא רוצה להיות אצל ההוריה שאצלו אני אמור להימצא ע"פ הדין.

ואולם כל זאת לא שייך לעניין שלנו באשר לניכור הורי, מחמת שתי סיבות:

א. שם לא מדובר בילד המוסת ע"י אחד מההורים, אלא בילד המעדיף מעצמו לגור אצל ההורה השני מסיבותיו הוא.

ב. שם לא מדובר בילד שמנתק קשר עם ההורה השני, אלא רק מבקש להתגורר עם אחד מההורים ולפגוש את ההורה השני במקום אחר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לא נקבל טענה ש"הילד לא רוצה" לפגוש בהורה השני, ומחובתו של ההורה שהקטין אצלו לדאוג שהילד יפגוש בהורה השני

ח. כמובא בפסיקה, ההנחה הבסיסית היא כי קטין לא רוצה להתנתק מאחד מהוריו, אם לא יקבל את "ברכת הדרך" או התמיכה מההורה השני.

באשר לכך, וכדוגמה לאמור, נצטט מתוך החלטת בית הדין דנן מיום 3.5.23 בתיק

: 1177971/28

לצערנו, היום הגענו למצב בו הילדים כבר לא רוצים לפגוש את האב, ולא נמצאה עדיין הצדקה לכך.

בית הדין הבהיר לאם בדיון כי טענה זו של "הילדים לא רוצים" אינה מתקבלת.

למעשה, לא נוכל לקבל את טענות האם כי הילדים הם אלו שלא רוצים לבוא אל האב. בית הדין סבור כי תפקידה של אם משמרונית היא לדאוג כי הילדים יפגשו את אביהם, ובמידה והאם לא מצליחה בכך, ולא נראית סיבה מוצדקת להפרות קשר בין האב לילדים, אזי קיים ספק אם היא מתאימה להיות אם משמרונית, כאשר אחד מתפקידי העיקריים של הורה משמורן, הוא לדאוג כי ההורה השני יפגוש את הילדים כפי הצורך והפסיקה.

ונציין כמה פסקי דין שהתייחסו לכך.

ראשית, ראו האמור בתמ"ש 20385-05-15 פ.ג. נ א.ג. (פורסם בנבו), שם מסביר בית המשפט שבמקרה שילד אינו רוצה קשר עם אחד מהוריו, על ההורה שעמו גר הילד הנטל לשכנע את בית המשפט שיש סיבה מוצדקת לסירוב הילד לקשר. אם אין לו הסבר, בית המשפט יסיק שההורה המועדף תורם, במעשה או במחדל, למצב. אין צורך לקבוע שמדובר בניכור הורי או בחומרתו.

וכן נרשם שם, שעל ההורה המועדף לשתף פעולה באופן מלא בניסיונות לשפר את היחסים בין הילד להורה האחר, ויש לפעול באמצעי אכיפה נגד הורה שאינו מציית להוראות בית המשפט. ניתן לפעול על פי הוראות חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967, כגון במניעת יציאה מן הארץ, בשלילת רישיון נהיגה, ובאיסור שימוש בכרטיסי חיוב והמחאות, וזאת בנוסף על הטלת קנס או מאסר בגין הפרת צו שיפוטי לפי פקודת בזיון בית משפט. ייעשה הכל כדי להביא את ההורה הסרבן לפעול לטובת הילד.

וראו אף האמור בתמ"ש 22078-03-18 מ.ר. נ ס.ס. (פורסם בנבו), שם בית המשפט קבע כי ניכור הורי הוא התעללות בקטין, והוסיף כי התעללות כזו היא בלתי חוקית, וכי חובתו של בית המשפט, להוקיע ניכור הורי ולמנוע אותו, קודמת ל"עיקרון המלאכותי של טובת הילד". הדברים נאמרים כתשובה לאלה הטוענים כי טובתו של הילד היא קבלת רצונו. טענה זו אין בה ממש, במקרה שהילד מנוכר נגד הורה אחד על ידי משנהו, כי חלק חשוב בתהליך הניכור הוא שכנוע הילד, על ידי ההורה המנוכר, עד כדי שטיפת מוח, שההורה המנוכר הוא רשע ופוגעני, ואין בו כל דבר טוב. מכאן שהדברים שהילד אומר אינם מבטאים את רצונו האמיתי, ובוודאי לא את טובתו.

וראו אף האמור בתלה"מ 11686-08-18 ד.ב. נ ב.ד. (פורסם בנבו), כאשר לשיטת בית המשפט שם, ניכור הורי פעיל "נכנס הוא לתוך תחומי העבירה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הפלילית" ומהוות הפרת החובה של הורה, על פי סעיף 17 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, לנהוג כהורה מסור.

וראו אף החלטת בית הדין בתיק 292687/2 פלוני נ פלונית (בית הדין הרבני נתניה, פורסם בנבו), שם בית הדין הרבני קבע כי האם ניכרה את הילדים מהאב, תוך הצגתו כאדם רע, ולאחר שגם הפרה פעם אחר פעם את הצווים שניתנו נגדה, הן בדבר הסדרי הקשר והן בדבר טיפול, חייב אותה בתשלום לאב סך של 25,750 ש"ח כפיצוי וכן קנס על סך 29,500 ש"ח לאוצר המדינה.

והוסיף בית הדין וסבר כי יש צורך לבחון אם יש להכריז על הילדים קטינים נזקקים, על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960, ואם יש להוציא את הילדים "מתחת יד האם ולהעבירם למקום בטוח כדי שלא ימשיכו להיפגע נפשית מהימצאותם ברשות האם". בית הדין הורה "על הרווחה וגורמי המקצוע להפנות נושא זה לביהמ"ש" (ולקוחים הדברים דלעיל מתוך מאמרו של מר פיליפ מרכוס, שופט בדימוס, בית המשפט לענייני משפחה, ירושלים ג' אדר ב' תשע"ט 10 מרץ 2019).

ועוד מהפסיקה: הדין הנוהג, כפי שהובהר בלשונו של השופט שניאור זלמן חשין: "טובת הילד כוללת גם חינוך טוב, הכשרת הלב לנימוסים נאים, לדרך ארץ בפני אנשים קרובים ורחוקים, וביחוד לכיבוד אב ואם. ההורים חייבים להיות אנשי המעלה בעיני הילד ויהיו אשר יהיו היחסים ההדדיים בינם לבין עצמם. כן ההכרח לנטוע בלב הילד רגשי אהבה והערצה לאב ולאם לא רק משום שמגיע להם הדבר בזכות היותם הורים, כי אם גם, ואולי בייחוד, משום שטיפוח רגשות אלה מרגיל את הילד לאחר זמן לקשור קשרי ידידות עם זרים ועם החברה כולה. הקשר הראשוני נוצר עם האנשים הקרובים ביותר לילד ומתפשט על האחרים. נטיעת רגשי שנאה בלב הילד לאב או לאם, פירושה השרשת איבה לאדם מן החברה, צעד כזה מזיק לילד ולכל תהליכי התפתחותו הרוחנית, ועשוי להתנקם ברבות הימים בסביבתו הקרובה והרחוקה כאחד". [ע"א 319/54 ד.ג.נ' ח.ג., פ"ד יא 263 (1957)].

ועוד מהפסיקה: "ביטוי לתסמונות נמצא, בין היתר, בסירוב של הילד לקיים קשר עם אחד ההורים. מכאן השימוש במונח 'סרבנות קשר' כדיבור נרדף לניכור הורי, אף שאין הראשון אלא אחד המאפיינים של התסמונות...". [ראו: רע"א 3009/02 פלוני נ' פלוני, פ"ד נו(4) 884,872 (2002)].

לאור כל האמור עולה, כי אל לו לבית הדין לתת את ידו לניסיונות של האם כיום, לתלות את הפרת הסדרי השהות ברצונם של הילדים.

לאור כל האמור, הפרות האם החלטות בית הדין פעם אחר פעם, וכל המתואר מעלה (האם חויבה כבר בעבר בהוצאות משפט, כמתואר, ולא הועיל), בית הדין מחליט לחייב את האם (הנתבעת, שפרטיה מעלה), בהוצאות משפט נוספות לטובת אוצר המדינה בסך 15,000 (חמש עשרה אלף) ש"ח.

עד כאן מתוך ההחלטה הנ"ל, ומקורותיה מדברים בעד עצמם.

מתי יש להתייחס לטענת הקטין שהוא "לא רוצה" לגור אצל מי מהוריו

אין בכל האמור לעיל כדי לקבוע ככלל, שאין להתייחס לרצונו של הילד בכל מקרה, כשלא רוצה להיות עם אחד מהוריו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וראו לדוגמה מה שכתב הרה"ג שלמה שפירא שליט"א בנימוקיו בפסק הדין בבית הדין הרבני נתניה, תיק 1-23-8384, מיום ד' באייר תשס"ד (25.4.04) באשר לשאלה זו של טובת הילד מול טובת הוריו:

ועיין עוד בשו"ת מהר"ם אלשיך סימן ל"ח, שפשיטא ליה שבבן הגדול משש שנים ורוצה להיות עם אמו שמעינן ליה, דזוהי טובתו שיהא אצל אמו ולא מקבלים תביעת האב ומשפחתו שיהיה עמם. והנה למש"כ כל מערכת היחסים שבין הילדים להוריהם, דהיינו המשמורת ובמקביל לה הסדרי הראיה, צריכים להיעשות באופן שהילדים יוכלו להפיק את התועלת הגדולה ביותר מקשריהם עם שני ההורים, וכיון שעניין זה של משמורת והסדרי ראיה הוא זכותם של הילדים ולא זכות ההורים אלא חובתם, יש לקבוע המשמורת והסדרי הראיה באופן שיהיה הטוב ביותר לילדים.

כך שלעיתים יש להתייחס לרצון הילד, כשזו אכן טובתו, ובכך מפיק את התועלת המרבית בקשר שלו עם שני הוריו (לא מדובר במקרה של ניכור מההורה השני).

וראו עוד מה שכתבו בפסקי דין רבניים (חלק א עמוד 158):

זאת ועוד, מכיון שהשיקול הוא טובת הילדה, אין בית הדין רואה שזה יהיה לטובתה אם יכריחו אותה, נגד רצונה, להיפגש עם התובע. אין אנו מתכוונים להגיד בזה, שכאילו רצונה של הילדה כאן הוא רצון טבעי חפשי, אין צורך להתאמץ כדי לראות כי רצון זה הוא פרי הסתת האם, שבמרירותה באה לידי התחסדות לדמות כי בדרך העושים (=התעוועים) בה הלכו שניהם כאילו רק התובע הוא האשם. אולם אין הבדל בדבר, הילדה היא, לפי הרושם, מפותחת, ואם אינה רוצה להיפגש עם התובע, שום טובה לא תצמח לה מכפיה לפגישות.

כך שאף במקרים שיש ניכור הורי, לעיתים אין להתעלם מרצונו של הילד כעת, ויש לנהוג בחכמה, כגון כשהילד המוסת הוא בוגר.

וראו עוד מה שכתב הרה"ג שלמה שפירא שליט"א בנימוקיו בפסק דין בית הדין הרבני נתניה, בתיק 1-23-8384, מיום ד' אייר תשס"ד (25.4.04), באשר להתייחסות לרצונותיו של הילד:

ועיין בשו"ע סימן פ"ב ס"ז דפסק כדעת הרמב"ם, שעד גיל שש הבן אצל אמו, ומגיל שש ואילך הבן אצל אביו, ועיין בחלקת מחוקק סק"ט שאם האם מוחלת על מזונות יכולה להחזיק הבן אצלה, וכתב שזה כנגד המושכל, וכתב החלקת מחוקק שמירי כשהבן אינו רוצה להיפרד מאמו, וכן הביא הבית שמואל משמו. חזינן לדעתם שכיון שהבן רוצה להיות אצל אמו, אף שבאופן מוחלט אין זה טובתו, כיון שבסיטואציה שנוצרה רצונו של הבן להיות עם אמו, שבקינן ליה ביד אמו ואין זה כנגד המושכל.

כך שבהחלט אין להתעלם לגמרי מרצונו של הילד, ובמקרים מסוימים, כגון שהוא בוגר דיו או שהוא בקשר עם שני הוריו, ישנה משמעות לכך באשר לקביעת מקום המצאות הילד.

בנוסף, ראו האמור בתמ"ש 20385-05-15 פ.ג. נ א.ג. (פורסם בנבו), שם מסביר בית המשפט שבמקרה שילד אינו רוצה קשר עם אחד מהוריו, על ההורה שעמו גר הילד הנטל לשכנע את בית המשפט שיש סיבה מוצדקת לסירוב הילד לקשר. אם אין לו הסבר, בית המשפט יסיק שההורה המועדף תורם, במעשה או במחדל, למצב. כך שבמידה ואכן נמצאה הצדקה שהילד יסרב להיות אצל ההורה השני, הרי שבהחלט יש לתת משקל לאי הסכמתו של הילד להימצא אצל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סימנים נוספים לזיהוי ניכור הורי

ט. הצגת אישורי מחלה ע"י ההורה המנכר, כדי להסביר מדוע הילדים לא באים לביקורים אצל ההורה השני או במרכז הקשר (תחלואה חוזרת ובלתי מוצדקת של הילד – אך גם אם יכול לטפל בילד חולה).

י. הסתרת כתובת מגורי האם עם הילדים, מפני האב.

סימן נוסף לזיהוי ניכור – בקשות להחלפת זהות הגורם המטפל

יא. בקשה למטפל ציבורי ולא מטפל פרטי בתשלום, בטענה "אין לי כסף לשלם".

יב. בקשה להחלפת המטפל שנקבע ע"י בית הדין.

ונבאר.

לעיתים, ההורה המנכר מבקש להחליף את הגוף הטיפולי, זאת כדי "להרוויח זמן" או משום ששמע שגוף זה הנו מטפל אסרטיבי, וההורה המנכר חושש שייתפס בקלונו בפניו, ולא יוכל להוליך אותו שולל. בדרך כלל, ההורה המנכר מבקש להחליף את זהות הגורם המטפל, ממטפל פרטי, למטפל בגוף ציבורי, תוך תקווה שהמערכת הציבורית עובד לאט יותר, פחות מדויקת בעבודתה, ולעיתים פחות מקצועית, ודרכה הוא יוכל להמשיך את מלאכת הניכור באין מפריע.

למעשה, הגופים הציבוריים (כגון גורמי הרווחה) יותר איטיים בטיפולם בתחומים מסוימים, כגון טענות לפגיעה מינית או ניכור הורי; ואורך זמן רב עד למתן תסקיר, בשל מצוקת כח-אדם. בנוסף, הם נוטים להפנות את הצד החשוד לבדיקות שונות, כגון בדיקת מסוכנות, מסוגלות הורית וכד', והזמן שחולף עד לקבלת תוצאות הבדיקות אינו משחק לטובתו של הילד שמנותק מאחד מהוריו. לכן, נטיית מערכת המשפט היא להפנות את המשפחה לגוף פרטי, המתכלל את כל הבדיקות הנ"ל במסגרת התמחותו, וכך מגיעים לתוצאות מדויקת ומקצועית, בתוך זמן קצר יחסית.

וכך רשמנו לדוגמה בהחלטה שבתיק בית הדין דנן בירושלים:

נבהיר כי לעמדת בית דין זה, טענות לפגיעה מינית או לניכור הורי, יש לבדוק באמצעות גוף פרטי שמתמחה בסוגיה זו, שהוא נמרץ ובעל יכולת להכריע או להמליץ באשר לכך. מבחינת בית הדין, אינה דומה בבדיקה ע"י גוף ציבורי באשר לכך, לבדיקה ואבחון אצל פסיכולוג פרטי המתמחה בכך. משכך, בית הדין לא יחליף את הגורם המקצועי הפרטי שנבחר, שהוא מתמחה בסוגיה של ניכור הורי וטענות לפגיעה מינית, בגוף מטעם השירות הציבורי, אף אם תוגש בקשה באשר לכך.

ויש לתת לכך את הדעת בתיקי ניכור הורי.

סימנים נוספים לזיהוי ניכור הורי

יג. הצד המנכר לא משיב לשיחות המטפל או לשיחות המגיעות מעו"ס הרווחה. אין שיתוף פעולה עם הגורם הטיפולי שנקבע.

יד. מעבר האם עם הילדים למקלט לנשים.

טו. בקשה לדיון הוכחות שאינו נצרך ע"פ נסיבות התיק.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טז. תלונות שווא במשטרה.

סימן נוסף לזיהוי ניכור – בקשה להעתקת מקום מגורי הילד

יז. בכלל ניכור הורי, בקשות להעתקת מגורי הילדים למקום רחוק, ואז ההורה השני מתקשה לנהל קשר ראוי עם הילדים.

ככלל, בית הדין לא יאשר הרחקת הילדים מהאב, כאשר כלל זה הוא אף ביחס לבת, שע"פ הדין תגדל אצל אמה.

ונבחן מעט, האם רשאית אמה משמורנית על הבת לעבור למקום רחוק ובכך להרחיק למעשה את הבת מהאב?

בענין זה, עיין בתשובת המהרשד"ם (חלק אבן העזר סימן קכג) שנשאל על אם שרצונה לעזוב מקום מגוריה בזמן הנישואים, מקום בו גרה משפחתו של האב, ורוצה לקחת את בתה עמה, בהסתמך על הדין שהבת אצל האם.

וכתב שם המהרשד"ם, שדין זה שהבת אצל האם אינו דין מוחלט, ותלוי בזה שהאב או קרוביו יוכלו להיות בקשר עם הבת ולדאוג לכל צרכיה המוטלים עליהם. והוכיח הדבר מסברת הכסף משנה, שדוקא משום שהאב יכול לקיים חלקו בחינוך הבן בעת ביקוריו את הבן, לכן משאירים את הבן בחזקת אמו עד גיל שש, הא לאו הכי היינו קובעים משמורתו ביד האב וכדעת הראב"ד. ולכן כתב שאם האב רוצה לחזור לעיר ממנה הגיעה, אין לה זכות ליטול את בתה עמה אלא תישאר עם משפחת האב (וראו נימוקי הרה"ג שלמה שפירא שליט"א בפסק הדין בבית הדין הרבני נתניה, תיק 8384-23-1, מיום ד' אייר תשס"ד, 25.4.04).

סימנים נוספים לזיהוי ניכור הורי

יח. עירוב הילדים בהליכים המשפטיים.

יט. עירוב הילדים בסכסוך (כגון שההורה לוקח את הילד אתו למשטרה או לבית הדין).

כ. החלפת מייצגים (ישנם מייצגים שלא מוכנים לייצג צד מנכר. כן ההורה המנכר לעיתים חושב שהמייצג שלו לא מספיק פועל באגרסיביות כפי שציפה).

כא. בקשות לעיכוב ביצוע החלטות, עיון מחדש בהחלטות, וערעורים בפני ערכאה הערעור.

כב. ייחוס להורה המנוכר בעיות פסיכיאטריות ומסוכנות.

כג. ההורה המנכר מעדיף לשלם הוצאות משפט מרובות, ולא ללכת למומחה פרטי שנקבע ע"י בית הדין, בטענה שאין לו כסף לכך. תופעה זו מצביעה על הניכור עצמו.

כד. כאשר לכך נצטט מתוך החלטת בית הדין דנן בתיק ניכור הורי קשה, החלטה מיום

: 18.8.23

נעיר - האם ידעה שתחויב בהוצאות משפט, שהרי הותרה בכך מראש כאמור מעלה וכפי התראות רבות שבתיק, ופלא הוא שמוכנה לשלם ולהסתכן בתשלום של סך הוצאות גבוה, ולא לשלם סך נמוך של עלות פגישה אצל המטפלת. הדברים מדברים בעד עצמם, ומוכיחים את כוונת הניכור השיטתי שמבצעת האם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והדברים מדברים עד עצמם.

דוגמאות להחלטות אופייניות בתיקי ניכור הורי

להלן נצטט כמה החלטות שנתנו בבית הדין דנן, בהם תיאור המאפיין ניכור הורי.

ראשית נזכיר האמור בסיומה של החלטת בית הדין דנן מיום 9.6.23 בתיק 1326249/4 :

לסיום, נזכיר כי רשם הפסיכולוג :

בשיחה עם ד"ר [ק] היא אמרה לי כי החלה בטיפול בבת [ר] (בת 12) ומדובר בתהליך טיפולי שייקח עוד זמן. לשאלתי על האופן בו היא רואה את המשך התהליך הטיפולי השיבה לי ד"ר [ק] :

עמדתי היא שנדרש טיפול מבוקר כמובן, מדורג שבו גם האם לוקחת חלק. הילדה מדקלמת משפטים, מתבוננת באימה ונראית מאוד קשובה למסריה, לכן, חשוב שגם האם תהיה שותפה.

ובית הדין מקווה שאין באמור ניצנים של ניכור הורי מצד האם, וכמובן שהדבר ייבחן בהמשך ההליך, תוך תקווה שהקשר בין האב לבת יחודש בהקדם האפשרי ולא יהיה צורך לבחון נקודה זו. בית הדין רשם בפניו את הצהרת האם כי היא חפצה בקשר טוב בין האב לבת, ושואף כי לכך נתקדם ונגיע, לטובת כל הגורמים.

כך שתיאור כדוגמת: "הילדה מדקלמת משפטים, מתבוננת באימה, ונראית מאוד קשובה למסריה" מאפיין ניצנים של ניכור הורי.

כן נזכיר האמור בהחלטת בית הדין דנן מיום 12.6.23 :

ברם, לאור תיאורי האב את המפגש האחרון, נראה שהאם "בשטח" (בחדר הפנימי) בעת המפגש, והניכור בין ילדים לאב נמשך אף שהמפגש כביכול לא בפיקוח.

יש צורך למצוא פתרון זמני לכך, שהמפגש יהיה ללא נוכחות האם, אך שהילדים ישתפו פעולה עם האב חלף הניכור כנגד האב מצד האם. זאת עד למתן המלצת ועדת התסקירים מטעם שירותי הרווחה.

משכך, מוחלט כי בשלב זה יקבעו שני מפגשים בין האב לילדים בתוך משרדי יחידת הסיוע.

המפגש הראשון יהיה בתוך שבוע מהיום, והשני בטווח של שבוע לכל היותר מהמפגש הראשון.

עו"ס יח"ס תהיה נוכחת במפגש (אף שאין צורך בפיקוח המפגשים בין האב לילדים) כדי לשקף לבית הדין את התנהלות הילדים במהלך המפגש בתיק קשה זה של ניכור הורי שמנכרת האם את הילדים מהאב.

האם לא תנכח באזור המפגשים בין האב לילדים. היא תשאיר את הילדים במשרדי יח"ס עם העו"ס, ותצא מבנין בית הדין (בו שוכנים משרדי יח"ס). בתום הביקור בין האב לילדים, ורק לאחריו, ולאחר שתוזמן ע"י העו"ס, תשוב האם לאסוף את הילדים ממשרדי יחידת הסיוע.

כך שכשהאם "בשטח" (בחדר הפנימי) בעת המפגש שנקבע בין הילדים לאב במקום מסוים, והם מגיעים אליה באמצע המפגש, והיא מפקחת מקרוב על המפגש בין האב לילדים, זהו חלק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מניכור הורי על כל המשתמע מכך (הילדים מקבלים ממנה מסר שלא בטוח להימצא עם אבא לבד), ויש צורך להוציא החלטות להרחיק את ההורה המנכר ממקום המפגש של הילדים עם ההורה השני.

כן נזכיר האמור בהחלטת בית הדין דנן מיום 22.6.23:

בפנינו הודעת יח"ס מיום 20.6.23 כדלהלן:

בהמשך להחלטת כבוד בית הדין מיום 12/6/23, התקיים מפגש בין האב לילדיו ביחידת הסיוע בתאריך 20/6/23 ולהלן תיאור המפגש:

הילדים סרבו תחילה להיכנס ליחידת הסיוע, כמו כן הביעו התנגדות להיכנס לחדר עם האב ולהיפרד מהאם. הם הסכימו להיכנס לחדר איתי ללא נוכחות האב ומסרו לי כי הם מפחדים מהאב וכי האב פגע בהם.

בהמשך, הבן הבכור הסכים לאחר היסוס לראות את המשחקים שהאב הביא לו ולאחר מכן נכנס לחדר עם האב. בעקבותיו נכנסו לחדר גם הילדים האחרים.

במפגש עצמו הילדים שיחקו עם האב והייתה אינטראקציה טובה ביניהם. בסיום המפגש אף התקשו להיפרד מהאב ונשארו בחדר מספר דקות נוספות.

כמבוקש, לאחר המפגש הבא אשלח דיווח נוסף.

ביה"ד ימתין לעדכון נוסף לאחר המפגש הבא.

לצערנו, תיאור המפגש הנוכחי ביח"ס תואם לניכור הורי קלאסי של האם כנגד האב.

כך שמפגש בין אב לילדים המתחיל בחשש של הילדים (מחמת הניכור שעברו) ומסתיים במפגש טוב בו הילדים מסרבים להיפרד מהאב, הוא מפגש המאפיין ילדים החווים ניכור הורי מצד האם כלפיי האב.

כך שלעיתים, המצב המתהווה, הוא זה שמצביע על הניכור ההורי.

פעולות ותהליכים למניעת הניכור בתחילת התהליך

באשר לכך, נציין להלן כמה פעולות והליכים שיש לנקוט בהם עוד בתחילת ההליך, בעוד הניכור רק החל, כדי למגרו במהירות האפשרית.

א. הנחת היסוד לפיה יש לפעול: ככל ויטופל הנתק מוקדם יותר – כך הסיכוי לתקנו גדל. יש לזכור שבתיקי ניכור הורי, מדובר לעיתים בהליך איטי, סיוזפי ונחוש. כך שישנה משמעות להקדמת הטיפול ככל וניתן.

ב. למעשה, כשמגיעה בפנינו תלונה לניכור הורי וניתוק קשר שכבר אינו סביר, אין להסתפק בהפניית הצדדים או הילדים לטיפול רגשי או לקבלת תסקיר הרווחה וכד' האורכים זמן במהותם, אלא יש לפעול מיד לחידוש הקשר, טרם שהנתק מתעצם ואז עלול להיות קשה מאוד לרפואתו. כך שאף אם תבוא דרישה להחלפת המטפל וכד', עדיין נמשך ההליך הכללי לחידוש הקשר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. בתלונה לניתוק קשר עם הילדים וחשש לניכור מתחיל, מומלץ לקבוע הסדרי שהות במעמד צד אחד, כגון לקבוע שהאב יראה את הילדים בימים מסוימים (קשר בסיסי) אף לפני תגובה (שתוגש אחר כך, אם יחפוץ בכך הצד השני), כדוגמת החלטות לצו הגנה, צו עיקול או צו לעיכוב יציאה מהארץ, הניתנות במעמד צד אחד בשל הדחיפות שבהם, אף טרם קבלת תגובת הצד השני.

בהחלטה זו ניתן אף להעניק אפשרות מימוש ההחלטה ע"י המשטרה, התראה בפסיקת הוצאות משפט על אי קיום החלטה, אך לאפשר בסופה את תגובת ההורה השני.

להלן דוגמת החלטה שניתן להוציא בהתקבל תלונה להעדר קשר שאינו סביר בין הורה לילד:

בפנינו בקשת אב לפגוש בבנו [ח]. טוען שכבר שלשה שבועות לא פגש בו באשמת האם.

בית הדין יוצא מנקודת הנחה כי כל ילד זכאי לפגוש באביו, והדבר משרת את טובתו של הילד.

משכך, כבר עתה קובע בית הדין כי האב יפגוש את בנו בכל ימי שני וחמישי, משעה 16.00 ועד השעה 19.00.

האב ייקח את הבן מבית האם, וישיבנו שמה בתום המפגש.

המפגש הראשון יהיה כבר ביום ששי הקרוב (מפגש מעבר לימים הקבועים) בתאריך [...] בשעות 10-12 בבוקר, זאת לשם שמירת רציפות הקשר ומניעת ניכור ונתק.

האב רשאי לממש החלטה זו בסיוע משטרת ישראל.

למותר לציין כי הפרת החלטה זו עלולה לגרור חיוב בהוצאות משפט וכל הוראה אחרת ע"פ דין.

אף האב ימציא לאם העתק החלטה זו לאלתר.

האם רשאית להגיב לכל האמור בתוך 10 ימים, אם רצונה בכך.

ד. אם עולה צורך, מומלץ קביעת דיון בבית הדין בתוך ימים ספורים מהטענה לניתוק קשר עם הילדים. הזמן שחולף הוא קריטי.

ה. ישנם בתי דין שלא שומעים את קול הילדים בבית הדין. בהתאם להמלצה מקצועית שקבלתי, שמיעת קול הילד עלולה להחריף את הניכור; לעיתים הילד מדבר מתוך גרונו של ההורה המנכר; לעיתים זה מסלים את הקשר בין ההורה לילד שקולו נשמע. בנוסף, הילד סובל מספיק בתוך המערכת המשפטית המתפרקת והמסוכסכת, ושמיעת קולו רק מקשה עליו עוד. ברם, יש לבחון כל מקרה לגופו באשר לשמיעת קול הילד.

ו. בעניין מינוי אפוטרופוס לדין, יבחן כל דיון או שופט את הצורך והתועלת בכך ע"פ נסיבות התיק. יש בכך צדדים שונים, כגון החשש מסרבול ההליך; יש צורך לשמוע תמיד אף את עמדתו של האפוטרופוס. לעיתים אף הוא לא יסייע, כי ההורה המנכר ידבר מתוך גרונו של הילד. ברם, לעיתים הוא אכן יוצר קשר טוב עם הילד ומשקף את טובתו. בתיקים שבאן לפניי, לעיתים מינתי אפוטרופוס לדין לקטין, ולעיתים לא. כאמור, מומלץ לבחון שאלה זו ע"פ נסיבות התיק.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ז. ניתן לערב את יחידת הסיוע (יח"ס) שע"י בית הדין, אם נצפה צורך לכך (כגון שצד אחד מנכר כל העת, ואין דרך לקיום המפגשים בפועל בשל התנגדותו); להורות על סדרת מפגשים ביחידת הסיוע בתווך העו"ס, ולבקש דווח מעו"ס יח"ס לאחר כל מפגש, כיצד התקיים המפגש. לעיתים ניתן להבחין בניכור המתהווה מתוך דוחות יח"ס, כגון תיאור ילד שלא הסכים לפגוש את ההורה בתחילת המפגש, אך לאחר מכן התקיים מפגש מוצלח והילד לא הסכים להיפרד מההורה המנוכר (כמתואר לעיל).

ח. כאמור מעלה, כבר בתחילת ההליך, לא לאפשר טענה של ההורה המנכר ש"הילד לא רוצה" לפגוש בהורה השני. זהו תפקידו של ההורה המשמורן, לדאוג שהילד יהיה בקשר אף עם הורה השני. ואם הוא לא מצליח בכך, נשקול להעביר את משמורת לצד השני, שידאג שהילד יהיה בקשר עם שני ההורים (ואמנם, מושג ה"משמורת" כבר נעלם אט אט מהשיח, אך בתיקי ניכור הורי כדאי "להשאירו על השולחן", כדי שההורה המנכר יבין שיש לו מה להפסיד אף בתחום ההגדרה).

ט. מומלץ שלא לאפשר להורה לשמש "עיר מקלט" לילד, בימים שהוא צריך להיות אצל ההורה השני (כגון שהילד מבקש לעזוב את ההורה השני ביום שקבוע אצלו הסדרי שהות, בגלל שלא הסתדר אתו על איזה פרט).

י. מומלץ שלא לאפשר קשר בין ההורה המנכר לילד, בעת שהותו אצל ההורה השני (המנוכר), אף לא טלפונית או בהודעות. הילדים יסתדרו יום יומיים בלי קשר עם ההורה השני...

יא. כמורחב מעלה, מומלץ לחקור טוב בדיון הראשון ובתחילת ההליך טענה של הורה לפגיעה מינית של ההורה השני בילד, ולא לחכות לסיום חקירת משטרה וכד'. לעיתים האם טוענת שהילד סיפר לי וכו', והכל על פיה בלבד, ומתברר שלא היה כלום (וכגון מקרה בבית הדין דנן, שלאחר שנה שהאם טענה בלהט ובעקביות לפגיעה מינית של האב בבן, התברר שכל החשד שלה הוא בשל העובדה שהאב שכב עם הבן במיטה כדי להרדים אותו בלילה..).

כך שאין לקבל אוטומטית את הטענה לפגיעה מינית, אלא יש לבחון היטב על סמך מה נטענת טענה זו, והאם יש בכלל אינדיקציה לפגיעה כזו בקטין.

פתרונות למניעת ניכור טרם אירע הנתק לגמרי (בשלב יותר מתקדם של הניכור)

א. ניתן לשקול פסיקת הוצאות משפט (לטובת אוצר המדינה או לטובת הצד השני), אם מבחין בית הדין כי הצד המנכר מטריח לחינם את בית הדין או את הצד השני בטענה שאינה הוגנת.

ונזכיר מעט מקורות הלכתיים לכך. למעשה, ע"פ דין, ניתן לפסוק הוצאות משפט כנגד מי שמנהל הליך שמטרתו להטריח את הצד השני ולצערו. ועי' בספר ישועות יעקב (ח"מ סימן יד), וכך כתב שם: "נראה במלוה שכפה ללווה לילך לפני ב"ד הגדול ונמצא ששיקר בתביעתו, דחייב לשלם לדברי הכל ההוצאות, שהרי זה כפאו וע"פ דיבורו הוצרך לעשות הוצאות", וממשיך שם: "אבל במקום שנתברר שתואנה הוא מבקש ובעלילה בא עליו כשכפאו המלוה ודאי חייב לדברי הכל ההוצאות". כך שניתן לחייב בהוצאות על ניהול הליך סרק.

כן מובא גם בספר תשובות ונהגות (ח"ד סי' שג), לאחר שמביא דין הוצאות כפיית המסרב לבוא לדין ודין האומר "לך ואבוא אחרוך": "ונראה עוד דבכל מקום שניכר שהתובע ידע בעצמו שאין ממש בתביעתו, ובמיד רצה לצער ולגרום נזק להנתבע, שיהיו להנתבע הוצאות עורך דין וכדומה, מחייבין אנו אותו בהוצאות". וכך מסיים שם בהמשך דבריו: "שנתברר שהתובע ידע מעיקרא שדבריו הם שקר ואין לו סיכוי לזכות בדין, רק רצה לצער ולהזיק את הנתבע, כה"ג מחייבין אותו בשילום ההוצאות מן הדין".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נמצא א"כ לדבריהם שבכגון זה שנראה לבית הדין שיודע התובע שאין סיכוי לתביעתו ואין בה ממש ואף על פי כן תובע, כדי להטריח את הצד שכנגדו ולגרום לו הפסדים לחינם, מחייבים אותו בהוצאות משפט שהוציא בעל דינו.

כן ראו שו"ע חו"מ (סימן ב), בעניין פסיקת הוצאות משפט לצורך שעה. כן ראו סמ"ע (חו"מ סימן א ס"ק כא), שניתן לקנוס מי שלא ציית דינא, שיייתן קנס למלך (המקור לפסיקת הוצאות לטובת אוצר המדינה).

כך שבהחלט יש מקור לפסיקת הוצאות משפט כנגד הורה מנכר, המטריח בכך לחינם את ההורה השני ואת בית הדין.

ב. ניתן לבחון פטור האב (אם הוא ההורה המנוכר) ממוזנות ילדים. העניין נדון בפסקי דין רבניים, כשמקור הדיון הוא מהאמור בשו"ע אבן העזר (סימן פב סעיף ז), ובמפרשי השו"ע והרמ"א שם. השו"ע שם (סעיף ז) כתב אודות מקום המצאות בן להורים גרושים: "ואחר ששנים, יש לאב לומר אם אינו אצלי לא אתן לן מוזנות". וכתב שם הבית שמואל (ס"ק ח): "ואם הבן אינו רוצה להיפרד מאמו, יכול האב לומר 'כיון שהוא אינו שומע בקולי להיות אצלי, אין עלי חיוב לפרנסו'" (שם מדובר בבן שלא בא לגור עם האב). כך שכל שכן האב רשאי שלא לשלם מוזנות לבן שלא בקשר אתו; וקיים דיון האם אף בבת כך הדין, וראו ספר כנס הדיינים התשע"ה, שם הביאו (מעמוד 488 והלאה) את הדיון ההלכתי שהיה בכך בין הדיינים בכנס בשנת תשל"ט.

ג. בחינת העברת משמורת להורה המנוכר, שהוא יאפשר להורה המנכר לפגוש בילדים. ואם ההורה המנוכר לא רוצה או לא יכול לקבלם, אז יש לשקול הכרזה על הילדים "קטינים נזקקים" ע"פ חוק הנוער (טיפול והשגחה) התש"ך-1960, ולהעבירם למקום בטוח אחר.

ד. השבת ימי הסדרי שהות להורה המנוכר, אם הפסיד ימי שהות עם הילד. לעיתים צעד זה "מעודד" את ההורה המנכר לחדול מכך, אם יבחין בסופו של יום שהניכור שלו רק מחזק את הקשר עם ההורה השני.

ה. הגבלות אחרות כנגד ההורה המנכר, כגון איסור יציאה מהארץ, הפקדת רישיון נהיגה, הגבלה בנקאית (ע"פ פקודת ביזיון בית המשפט).

ו. מומלץ למנוע קשר של ההורה המנכר עם הילדים בעת שהותם אצל ההורה השני (כדי שלא יעמיק את ההסתה והניכור).

ז. מומלצת שיחה של בית הדין עם ההורים עצמם, תוך מתן הסבר כי לטווח רחוק וברכות השנים, הילד המנוכר עוזב את ההורה המנכר וחוזר להורה המנוכר, כך שהעניין עלול להתהפך, וייקחו זאת ההורים (בעיקר הצד המנכר) לתשומת לבם.

ח. מומלצת שיחה אישית של בית הדין עם באי-כח הצדדים, להסברת חשיבות הקשר הורים-ילדים, תוך בקשה להעברת המסר להורים עצמם.

ט. ניתן לשקול פנייה לסיוע משפטי להפסיק ייצוג של הורה מנכר ע"י הסיוע המשפטי, שהרי מדינת ישראל לא אמורה לממן פגיעה קשה בטובת הילדים.

באשר לכך נצטט מתוך החלטת בית הדין דנן בתיק ניכור הורי קשה, החלטה מיום

: 18.8.23

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיקת האם לתשומת לבה כי בית הדין עשוי לפנות לסיוע המשפטי למניעת ייצוגה על ידם, שהרי מדינת ישראל לא אמורה לממן (דרך הסיוע המשפטי) ניכור הורי חמור ופגיעה אנושה בטובת ילדים רכים. במידה ויימשך הניכור, צעד זה הוא על הפרק.

ברם, מומלץ לבחון היטב האם החלטה זו לא תביא לתוצאה הפוכה, כאשר יכול להיווצר מצב שהצד המנכר ינצל זאת לעיכוב כל ההליך בטענה שאין לו ייצוג משפטי.

י. מומלץ לפרסם החלטות בית הדין הנוגעות לניכור הורי. התהודה תחלחל בציבור הרחב.

יא. בדרך כלל נראה שיש לדחות בקשות לעיכוב ביצוע בתיקי ניכור הורי, שהרי עיכוב ביצוע ההחלטה עלול להעמיק את הניכור והנתק של הילד עם הורה המנוכר.

וכך רשם אף בית הדין הגדול בהחלטתו בתיק 1296744/1 (פורסם) באשר לעיכוב ביצוע החלטות הנוגעות לניכור הורי והפרת הסדרי שהות:

בנוגע לטענות ההסתה והניכור נוסף גם כי חזקה על המומחה שמונה גם כמתאם, כי יהיה קשוב לדברי הצדדים ובמידת הצורך וככל שיתעורר ספק – אף לדברי הילדים.

בנסיבות אלה, קשה לקבל את הטיעון שהרחבת הסדרי השהות, בהדרגה, או קיומם ללא פיקוח צופנים חשש ממשי לסכנה המצדיקה את עיכוב ביצוע של החלטת בית דין קמא. ונזכיר בעניין זה כי הכלל הוא שהחלטות יש לקיים אף אם מוגש עליהן ערעור ואילו עיכוב ביצוע הוא החריג המצריך הצדקה וביסוס.

מאידך גיסא הטענה כי המשך הנתק של הילדים מהאב הוא המביא והעשוי להביא עוד לנזק – סבירה היא. רצונו של האב כי הקשר עם ילדיו יהיה משמעותי בהיקפו וללא פיקוח (במהלך מפגשי האב והילדים, להבדיל מן הפיקוח הכללי של המומחה – המתאם על התקדמות הדברים) – לא זו בלבד שמובן וסביר הוא, אלא שמובנת גם ההסתייגות מהסדרים מפוקחים, ואפילו אם היא עד כדי העדפה להימנע מהם אם הללו ההסדרים היחידים המתאפשרים – עמדה מובנת, אף שלדעתנו אינה נכונה, גם בשל תפיסתם של הסדרים מפוקחים כמתווים תו ומתייגים תגית של 'אב מסוכן'. הטענה כי קשר משמעותי וללא פיקוח, כשאינן בפיקוח צורך אמיתי, טוב יותר לילדים עצמם – אף היא טענה סבירה ולמעלה מכך.

תוצאת האמור היא כי 'מאזן הנוחות' נוטה בכירור שלא להורות על עיכוב הביצוע. וודאי לא בשלב זה, טרם הגיעה תשובת המשיב לערעור וטרם התקדמו הדברים במסגרת ההדרגה האמורה אל עבר ההסדרים השוויוניים.

כך שבתיק לניכור הורי, על דרך הכלל, אין לעכב החלטות בית הדין, שהרי בינתיים עלולה להיפגע טובת הילדים שבתווך.

יב. נעיר כי לאחר שכבר נוצר נתק בין ההורה המנוכר לילדים (ובמידה והילדים כבר מוסתים) – בדרך רק טיפול מקצועי אצל גורם ייעודי, יועיל. אין להסתפק בטיפול רגשי או בהפניית התיק לשירות הציבורי.

יג. בתיקים לניכור הורי קשה, לעיתים נדרשת החלטה המשלבת בתוכה כמה התראות חמורות כלפיי הצד המנכר, ונביא להלן דוגמה להחלטה במקרה קיצוני של ניכור הורי (ציטוט מתוך תיק בו האם ניכרה את הילדים מהאב, ניכור חמור, מתמשך וקשה):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במידה והאם לא תפנה לעו"ס ולא תמשיך את הטיפול כפי הנדרש, בית הדין ישקול פסיקת הוצאות משמעותיות יותר, ואף לדוגמה.

כן בית הדין ישקול אז להורות לעו"ס להגיש דוח באשר להעברת משמורת הילדים לאב, כדי שהילדים יהיו בקשר טוב עם שני הוריהם, והאם תפגוש את הילדים במסגרת הסדרי שהות שייקבעו.

כן תיקח האם לתשומת לבה כי רשאי בית הדין להוציא הגבלות נוספות כנגדה, ולפעול על פי הוראות חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967, כגון במניעת יציאה מן הארץ, בשלילת רישיון נהיגה, ובאיסור שימוש בכרטיסי חיוב והמחאות, וזאת בנוסף על הטלת קנס בגין הפרת צו שיפוטי לפי פקודת בזיון בית משפט.

כן ישקול בית הדין הכרזה על הילדים כ"ילדים נזקקים" ע"פ חוק נוער (טיפול והשגחה) התש"ך-1960 ולהעבירם למקום בטוח אחר.

מבוקש כי תיקח האם כל זאת לתשומת לבה.

בית הדין לא יהסס לפעול בכל דרך חוקית כדי לגרום לכך שהילדים יהיו בקשר טוב עם שני ההורים, ושטובתם לא תיפגע כפי שקורה עתה לצערנו.

ולצערנו, לעיתים רק החלטות ברוח זו עשויות לפעול לצמצום ניכור הורי חמור.

יד. בנוסף, נראה שלעיתים בית הדין רשאי שלא לאשר בקשת ההורה המנכר לגירושי הצדדים. באשר לכך נזכיר האמור בהחלטת בית הדין דנן מיום 23.10.23 בתיק לניכור הורי קיצוני וחמור:

התובעת מבקשת להתגרש.

בקשתה נשלחה לתגובת הבעל.

בתגובתו לבקשתה, הנתבע מסרב לגרש. בעיקר בשל הניכור ההורי שהוא חווה מהמבקשת.

ואכן, עיון קל בתיק להסדרי שהות מעלה כי מדובר בתיק לניכור הורי הקשה ביותר שקיים בפני בית דין זה, בו האם מנכרת את הילדים מהאב, באופן שיטתי ואכזרי, ולא בוחלת בכל טענה ובכל דרך לכך; החל מטענות לפגיעה מינית של האב בילדים (שבית הדין דחה טענה זו בעבר), ועד להסתת הילדים כנגד האב בדרך הקשה ביותר, עד שהם מסרבים אף לראות את פניו. התיק מלא בניסיונות של בית הדין להפגיש את האב עם ילדיו, בדרכים שונות, יצירתיות ומגוונות (כולל ניסיונות למפגשים בפיקוח מקצועי), והאם מטרפדת כל ניסיון לכך, בדרכים שונות ובדרך מניפולטיבית. אף הוצאות משפט רבות וגבוהות שנפסקו כנגד האם לאור התנהלותה, לא הועילו במאומה כדי לצמצם את הניכור ההורי שהיא מנכרת את הילדים מהאב. האם מעדיפה לשלם את ההוצאות או להתחייב בהם, רק שלא להפגיש את האב עם ילדיו.

התנגדות האב לגירושין, לא גרעה מדין המהרש"ם (חלק ה סימן ס), שבעל רשאי לעכב את הגירושין מחמת שאשתו גזלה ממנו רכוש השייך לו; וכל שכן בנידון דנן, שהאישה גזלה מבעלה את ילדיו ואת חייו.

לאור האמור, תביעת הגירושין של התובעת נדחית. בית הדין לא יקדם את הליך הגירושין כל עוד התובעת ממשיכה לבצע ניכור הורי כה חריף כלפי האב, ובכך פוגעת פגיעה אנושה בשלמותם הנפשית של ילדיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ברם, בית הדין שוקל לקדם העברת המשמורת של הילדים מהאם לאב, ככל והדבר יבוצע בסיוע גורמי מקצוע מהרווחה; שהרי יש להכין את נפשם של הילדים לכך, לאחר ההסטה הקשה שהם חוו כנגד האב במשך זמן ארוך, שכנראה הרעילה את נפשם הרכה. יתכן ולאחר שמשמורת הילדים תועבר לאב באופן משביע רצון אף באשר להכנת הילדים לכך, ויוסר החשש מהמשך ניכור הורי עתידי של האם כלפי האב, תהיה אפשרות לסדר גט בין הצדדים כבקשת האם.

כך שבמסגרת החלטה זו ישנו אף תמריץ להורה המנכר לחדול מפעולות קשות אלו.

איזכורי החלטות שפורסמו (נתנו בהרכב דנן בבית הדין ירושלים) בעניין ניכור הורי

תיק 1027470/24 – לא תישמע טענה שהילד לא רוצה לפגוש בהורה השני.

תיק 1061478/3 - דחיית טענה לפגיעה מינית לאחר דיון מעמיק וירידה לפרטים.

תיק 992673/9 - פסיקת הוצאות כנגד אם היוצרת ניכור הורי תוך עלילה כי האב פגע מינית בבת.

תיק 896815/14 - ניכור הורי – טענה שהילד לא רוצה.

תיק 1201062/4 - דחיית טענה לפגיעה מינית, וחידוש קשר בין אב לבת אף שלא בהתאם להמלצות עו"ס הרווחה.

תיק 995674/8 - משמורת משותפת אף בהתאם להלכה.

תיק 1296637/9 – תיק 1312088/7 - בטענה לפגיעה מינית בילד; כשאין כל אינדיקציה לכך, נטל הוכחה הוא על הצד המאשים.

תיק 1229721/9 – דחיית בקשה למזונות ומשמורת בנסיבות ניכור הורי חמור.

תיק 1177971/28 – דחיית בקשה לעיכוב ביצוע החלטה לפסיקת הוצאות משפט בתיק לניכור הורי.

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה